УДК 373.2:159.955
Шуба Л.В.[1], Омок Г.А.[2], Скворець А.А.[3]
[1, 2] доц. НУ «Запорізька політехніка»
[3] вихователь 2 категорії КЗДО №144 ДМР, м. Дніпро

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Л.В. Шуба, Г.А. Омок, А.А. Скворець

Пізнавальна діяльність дітей старшого дошкільного віку – це цілеспрямований процес активного освоєння навколишнього світу, що охоплює сприймання, увагу, пам’ять, мислення та уяву. У цьому віці вона має переважно наочно-образний характер і тісно пов’язана з практичною діяльністю дитини, грою та емоційним досвідом. Діти 5-6 років активно ставлять запитання, прагнуть досліджувати явища і встановлювати прості причинно-наслідкові зв’язки, що свідчить про формування основ пізнавальної самостійності. Пізнавальна діяльність у старшому дошкільному віці також виступає важливим чинником інтелектуального розвитку та підготовки до шкільного навчання. Вона сприяє розвитку мовлення, логічного мислення, уяви та здатності до узагальнення, а також формує інтерес до навчання як стійку особистісну характеристику. Ефективність її розвитку значною мірою залежить від організації освітнього середовища, використання ігрових, дослідницьких та проблемно-пошукових методів, які стимулюють активність, ініціативність і допитливість дитини.

Основні завдання активізації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку полягають у цілеспрямованому розвитку їхніх інтелектуальних і особистісних якостей. Насамперед важливим є формування пізнавального інтересу, що проявляється у зацікавленості дитини новими знаннями та явищами навколишнього світу. Наприклад, вихователь може використовувати проблемні запитання («Чому йде дощ?», «Як росте рослина?») або інтерактивні ігри, які викликають емоційний відгук і бажання дізнатися більше. Не менш значущим є розвиток самостійного мислення, що передбачає здатність дитини самостійно знаходити відповіді, порівнювати, аналізувати та робити прості висновки. Це реалізується через завдання на класифікацію предметів, логічні ігри або ситуації вибору («Який предмет зайвий і чому?»).

Важливим завданням є також стимулювання дослідницької поведінки, що передбачає залучення дітей до елементарних експериментів і спостережень (наприклад, досліди з водою, піском, світлом), які сприяють формуванню інтересу до пізнання через практичну діяльність. Поряд із цим здійснюється розвиток мовлення як інструменту мислення, адже саме через мовлення дитина вчиться формулювати свої думки, ставити запитання, пояснювати явища та аргументувати відповіді (наприклад, опис побаченого або пояснення результатів досліду). Завершальним компонентом є формування елементарних причинно-наслідкових зв'язків, що проявляється у здатності встановлювати залежності між явищами («Якщо полити рослину – вона росте»). Це створює основу для подальшого розвитку логічного мислення та успішної підготовки до навчання в школі.

Практичні рекомендації щодо активізації пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку передбачають створення таких педагогічних умов, які стимулюють інтерес, ініціативність і самостійність у процесі пізнання. Насамперед важливо створювати емоційно насичене освітнє середовище, адже позитивні емоції підсилюють пізнавальну активність. Це може бути організація тематичних занять у формі подорожей, казкових сюжетів або рольових ігор (наприклад, «подорож у космос», «експедиція в ліс»), де дитина виступає активним учасником подій. Доцільно також частіше використовувати ігрові та дослідницькі методи, оскільки гра є провідною діяльністю у цьому віці. Наприклад, проведення простих дослідів із водою (що тоне, а що плаває), піском чи магнітами сприяє розвитку дослідницького інтересу та формуванню елементарних наукових уявлень.

Не менш важливим є стимулювання запитань дітей, що активізує мислення та сприяє формуванню пізнавальної самостійності. Вихователь має не лише відповідати на запитання, а й заохочувати дітей самостійно знаходити відповіді через обговорення або спостереження (наприклад, «А як ти думаєш, чому це відбувається?»). Важливо також надавати можливість

вибору та самостійності, пропонуючи дітям обирати вид діяльності, матеріали або спосіб виконання завдання (наприклад, вибір між малюванням, конструюванням чи експериментом). Окрему увагу слід приділяти інтеграції руху і навчання, адже поєднання фізичної та пізнавальної активності підвищує ефективність засвоєння знань (наприклад, рухливі ігри з елементами рахунку, класифікації або орієнтації в просторі). Крім того, доцільно застосовувати інтерактивні технології, зокрема мультимедійні засоби, інтерактивні дошки чи елементи віртуальної та доповненої реальності, які забезпечують наочність, залученість і підвищують мотивацію дітей до навчання.

Отже, активізація пізнавальної діяльності дітей старшого дошкільного віку є важливою умовою їхнього всебічного розвитку та ефективної підготовки до навчання у школі. Її результативність забезпечується створенням емоційно сприятливого освітнього середовища, використанням ігрових і дослідницьких методів, стимулюванням пізнавальної ініціативи та самостійності дітей.